

Lieve gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Wat is het grootste gebod in de wet? vraagt één van de Farizeeërs aan Jezus.

De wet – de Tien Geboden, met daarom heen gegroeid maar liefst 613 geboden en verboden.

Er zijn vanzelfsprekend geboden met een groter en een kleiner gewicht. Zoals bij ons een artikel uit de Grondwet zwaarder weegt dan een bepaling uit de plaatselijke politieverordening.

Waar was die farizeeër op uit met zijn vraag?

Tot drie maal toe zijn ze bij Jezus gekomen met hun vragen, de Sadduceeërs en de Farizeeërs.

Is het geoorloofd om belasting te betalen? Hoe zit het met de opstanding uit de dood? En nu de derde: wat is het grootste gebod in de wet?

Voor Matteus is het duidelijk: ze zijn erop uit om zich Jezus van het lijf te houden en zich ook van hem te ontdoen. Ze willen hem ontmaskeren als een godslasteraar, als een opruier en als een wetsovertreder. Ze hebben aan zijn gelijkenissen gevoeld, dat hij hen bedoelde met die onrechtvaardige pachters, die de knechten van de heer mishandelden en zelfs doodden. Ze hebben begrepen, dat zij degenen waren die bedankten voor de uitnodiging om bruiloft te vieren en gast te zijn aan het koninklijk bruiloftsmaal.

Dat heeft hen geprikkeld. Maar daarvoor hadden ze ook al iets gemerkt van een grote vrijheid in en om Jezus heen. Dat hij dingen deed, die volgens de wet niet konden. Hij plukte aren op de sabbat.

Dat was net zo erg als voor sommigen van ons vroeger een ijsje eten op zondag.

En hij genas op de sabbat een zieke man. Dat had ook kunnen wachten tot de volgende dag.

Jezus leefde naar hun besef in een vrijheid, die op gespannen voet staat met de wet.

Ze kregen aan Jezus de indruk, dat hij heel dat zorgvuldig opgetrokken gebouw van de wet omverhaalt, dat het helemaal niet meer belangrijk is om je aan de wet van God te houden.

Nota bene, de wet van God.

De Tien Woorden, zoals Mozes die in de woestijn van God zelf ontvangen heeft, door God eigenhandig geschreven zegt het verhaal in Exodus; tien geboden, als wegwijzers en bakens.

Tien aanwijzingen.

Weggetrokken waren ze uit dat doodsland Egypte, waar geen vrijheid was. Op weg naar het Beloofde Land, in de woestijn kregen ze de Tien Woorden. Die wilden hen op de weg van de vrijheid houden.

Regels voor de vrijheid. Regels voor een goed en respectvol samenleven met elkaar.

Nee, die regels moet je niet verstaan als geboden en verboden, die je het leven zuur maken en waaronder je als een zware last gebukt gaat. Je moet ze zien als een geschenk van God. Hij wil voorkomen, dat je je vrijheid weer inlevert of verspeelt. Hij wil voorkomen dat je gaat leven ten koste van anderen.

Dat hebben de rabbijnen goed begrepen. In de loop van de tijd zijn er bepalingen opgesteld voor allerlei situaties van het dagelijks leven. Zoals wij die in onze ingewikkelde samenleving met al die verschillende mensen en etnische groepen ook nodig hebben. We kunnen er niet zonder.

De wet van God, in de loop van de tijd uitgegroeid tot zeshonderddertien geboden en verboden, 365 voor elke dag van het jaar en 248 naar het aantal botten dat ons lichaam bijeenhoudt, legden de rabbijnen uit – de tijd en ons leven geordend naar de wet van God.

Iemand, die de wet negeert of aan z'n laars lapt is een gevaar voor de samenleving.

Dat hebben de farizeeërs goed gezien. Daar zijn wij het mee eens. Wij hebben geen behoefte aan anarchie of het recht van de sterkste. Wij begrijpen de achtergrond van hun vraag.

Maar bij regels en wetten dreigt steeds weer hetzelfde gevaar: dat de regels en de wetten een eigen leven gaan leiden. Dat ze belangrijker worden dan de mensen. Dat vergeten wordt, dat de regels en de wetten er zijn voor de mensen en om een goed menselijk leven en samenleven mogelijk te maken en in stand te houden. Ze zijn er voor de mensen. En niet omgekeerd: de mensen zijn er voor de regels.

Jezus legt de vinger op die zere plek. Hij laat zien hoe en waartoe de wet van God bedoeld is. Dat doet hij in zijn optreden, denk maar aan dat aren plukken en die genezing op de sabbat, maar daar spreekt hij ook van, in bijvoorbeeld de bergrede.

Je mag dan wel denken, dat je je houdt aan het gebod: pleeg geen moord. Maar als jij in je hart je buurman of je collega verwenst, dan ligt daar al de kiem van moord. En je mag dan wel denken, dat je geen overspel pleegt zolang je keurig getrouwd bent, maar als jij voortdurend met steelse blikken naar je buurvrouw kijkt of bepaalde opmerkingen maakt over mooie, jonge vrouwen, dan heb je in je hart al echtbreuk gepleegd.

Jezus laat horen en zien waar de wet van God op uit is: op respect, ruimte en vrijheid. Niet alleen voor jou zelf, maar ook voor de ander.

Wat is het grootste gebod in de wet?

Er is er niet één; er zijn er twee, en die kun je niet van elkaar losmaken; die zijn onlosmakelijk verbonden.

Heb de Heer, uw God, lief met heel uw hart en met heel uw ziel en met heel uw verstand. Dat is het grote en eerste gebod.

Jezus citeert dé belijdenis van Israel, die we zojuist hoorden in Deuteronomium: Luister, Israel, de HEER, onze God, is één, enig, uniek.

Die woorden zijn zó belangrijk, dat je ze in een kokertje op je voorhoofd bindt, of vastmaakt aan de deurpost van je huis, of op je mouw draagt. Het gaat er natuurlijk om, dat ze leven in je hart, dat je er met heel je bestaan alle dagen van je leven op gericht bent. Dat ze de richting van je leven aangeven. Dat ze je helpen als je een belangrijke keuze moet maken. Maar ook bij al die kleine, dagelijkse keuzes, die je voortdurend maakt.

Dat je gericht bent op de God van de bevrijding en van de liefde; de God, die kiest voor kleine en weerloze mensen; de God, die niet ten koste van anderen God wil zijn, maar alleen maar God samen met anderen; die ruimte biedt en vrijheid geeft.

Wat is dat belangrijk om je dat steeds te binnen te brengen en je te herinneren. Van jezelf ben je zovaak geneigd voor jezelf te kiezen en je eigen haan koning te laten kraaien, op te komen voor je eigen belang. Maar deze God leert je tegelijk kijken naar de ander. In één beweging: naar jezelf en naar de ander.

Niet één gebod is het grootste, maar er zijn er twee. Het tweede gebod is gelijk aan het eerste: heb uw naaste lief als uzelf.

In de bijbel is liefhebben iets anders dan een gevoel. Het is een gerichtheid. Daarom kan er ook toe opgeroepen, geboden worden zelfs. En dit gebod geef ik u, dat jullie elkaar liefhebben.

Maar wie is mijn naaste? Bedoelt Jezus mijn buurman, mijn buurvrouw, de man, de vrouw die ik zomaar op straat tegen kom, die persoon, die ik niet mag enzovoort? Zegt Jezus dat ik iedereen moet liefhebben, omdat die mijn naaste is?

Iemand stelde die vraag met zoveel woorden: wie is mijn naaste?

Toen vertelde Jezus de overbekende gelijkenis van de barmhartige samaritaan. Die eindigt niet met de vaststelling, dat die arme man je naaste is. Maar Jezus vraagt aan het eind:

Wie van deze drie voorbijgangers, de priester, de leviet, de samaritaan is de naaste geworden van de man, die in de handen van de rovers was gevallen?

De vraag is niet zozeer: wie is mijn naaste, maar van wie ben ik de naaste? Ben ik wel een naaste voor wie een beroep op mij doet?

Dat kan zo maar heel concreet worden. Als er slachtoffers op onze weg liggen. Dat wij niet in een boog aan hen voorbij lopen, misschien wel met heel goede redenen zoals die priester en leviet.

Slachtoffers van oorlogen elders, die hier een veilig heenkomen zoeken. Slachtoffers van aanhoudende honger in Afrika. De televisie brengt ze allemaal bij ons in de huiskamer. Maar het is ook de dakloze in onze stad, de vrouw die ernstig in de war is, die schizofrene jongere. Zij zijn aangewezen op hulp, op nabijheid, op ontferming.

Tussen het eerste en het tweede gebod kun je geen scheiding aanbrengen. Ze horen onlosmakelijk bij elkaar. Inzet voor de naaste gaat hand in hand met de liefde tot God. Bidden en werken zijn onafscheidelijk.

Er is geen sprake van dat Jezus de wet buiten werking stelt. Integendeel. Hij laat zien waar de wet op uit is. Waar het in de wet ten diepste om gaat. Om liefde. Om liefde tot God en om liefde tot de naaste.

Het dubbele gebod van de liefde wordt vlees en bloed in deze messiaanse mens.

Hij roept ons om hem te volgen. Om God lief te hebben bovenal en onze naaste als onszelf.

Amen